СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 247. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 22. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 247. Jersey City, N. J., Wednesday, October 22, 1924. THREE CENTS

Американська Федерація Праці проти Кулиджа й Дейвиса.

ВАШИНГТОН, 20. жовтня. — Американська Федерація Праці розіслала до 30,000 робітничих юнійних організацій, що обеднуються коло неї, виборчий заклик, в котрім осуджується ще раз кандидатуру Дейвиса й Кулиджа та закликає юнійних робітників голосувати за Ла Фолетом та Гвілером.

Заклик називає обі старі партії слугами упривілейованої кляси. Політична ціль обох партій зводиться до того, щоби зняти податкові тягарі з богачів, які їх можуть поносити, та зложити на широкі маси тих, які якраз найменче на се надаються.

Заклик звертається далі спеціяльно проти корупції в републиканськім уряді та взиває робітників покінчити з урядовими скандалами через викинення з уряду людий, які або самі допускаються надужить або мовчки дивилися, як се другі робили, хоча їх урядовий обовязок казав їм виступити сейчас проти надужить.

ЩЕ СВАРКА ЗА „ЗАСЛУГИ" КОЛО ЗДУШЕННЯ СТРАЙКУ ПОЛІЦІЇ.

БОСТОН, Месечусетс, 19. жовтня. —Колишній майор міста Бостону, Андру Пітерс, оголосив публичного листа про славний свого часу страйк бостонської поліції, за зломанне котрого розвелася поважна сварка межи демократами й републиканцями.

Пітерс виказує фактами, що Кулидж підчас сього страйку не проявляв зовсім тої рішучости й твердости, за яку його хвалять републиканські менаджери.

ДЕМОКРАТИ ПРО ПОБІДУ ПОСТУПОВЦІВ.

НЕШВИЛ, Тенесі, 20. жовтня. — Джан Дейвис, демократичний кандидат на уряд президента Злучених Держав, заявив, що він сподіється побіди поступовців у 6 до 8 західних стейтах. Він каже, однак, що ся побіда не підриває його, але Кулиджа.

СТАН РОБІТ.

ВАШИНГТОН, 19. жовтня. — Після обчислень бюра праці при департаменті праці, в місяцю вересни роботи в порівнанню зі станом робіт у серпни поправилися о 2 процент.

Всі робітничі зарібки зросли за той місяць о 3 проценти.

НАПАД РОБІТНИКІВ НА НЕЮНІЙНУ ШАПУ.

НЮ ЙОРК, 19. жовтня. — Яких 25 робітників напало нині на фабрику сорочок Льва Рософа, котрої властитель не хотів у себе признати робітничої юнії, прогнали робітників з роботи, поломили машини й побили вікна. Кілька Муринок, що там працювало, віднесло лекші ушкодження. Один мущина дістав ножем по голові.

Рософ зателефонував по поліцію, але заким вона наспіла, напасників не стало.

ВИТАЮТЬ НІМЕЦЬКИХ ЛЕТУНІВ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 19. жовтня. — Німецьких летунів, що приїхали на „Зі-Ар-Трі", витали нині врочисто представники міського уряду.

Мейор міста, віддаючи їм ключі міста, підчеркував в промові, що їх прилет означає навязанне тісніщих відносин межи Америкою та Німеччиною.

„ВЧЕНЕ БОЖЕВІЛЛЯ".

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 19. жовтня. — Др. Френк Парсонс, президент Нюйорської Школи Гарних Штук, виголосив тут на конгресі для забав цікавий відчит, в якому представив наслідки фабричного витворювання на американський національний характер.

На його думку, упромисловлення витворювання забило в Американців здоровий розум та індівідуальність. Через те Американці захоплюються всякими науковими несенітницями.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ ПРОПОВІДНИКА-ВБИЙНИКА.

МАВНТ ВЕРНОН, Илинойс, 19. жовтня. — Пані Елсі Світ, котра сама призналася до отроєння свого мужа з намови Лоренса Гайта, методиського проповідника, внесла до суду прозьбу, щоби суд не судив її разом з її любовником а визначив її осібну росправу.

Гайт має станути на суді в середу.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

БОФАЛО, Ню Йорк, 20. жовтня. — На зелізничій стації в місті Тонаванді наїхав один зелізничий поїзд на другий, стоячий на стації. Підчас катастрофи погибло на місци двох людий. До шпиталів кромі сього відставлено 72 людий, з чого 5 відай помре.

Причиною катастрофи була хибна наставлена зворотниця.

ВОРОЖБА ВЕЛИКОГО ВИНАХОДЧИКА.

НЮ ЙОРК, 19. жовтня. — Відомий американський винаходчик Томас Едисон говорив тут підчас отворення електричної вистави, що винаходчики вже в найблизшім часі придумають спосіб на пересиланне електричної сили без посередництва дротів, як се робиться вже тепер з музикою.

ЗА КАРУ СМЕРТИ.

ОСИНИНҐ, Ню Йорк, 20. жовтня. — Луис Лос, головний директор стейтової вязниці, говорив проповідь у методиській церкві у Порт Честері про вагу кари смерти. На його думку, кара смерти не відповідна, бо її вживається лишень дуже рідко. З 1,800 вбийників в Ню Йорку за 6 минувших літ покарано смертю всего лишень 3 проценти. Поліція вбила за той час 50 процентів більше людий, як вбито на електричнім кріслі після [illegible]

ВИБУХ НА ВОЄННІМ КОРАБЛІ.

Норфовк, Вердж., 20 жовтня. — На американськім пластуновім кружляку „Трентоні" наступив підчас вправ у стрілянню вибух кулі в гарматі. Наслідком вибуху на місци погибло 5 жовнірів, а 16 других віднесли тяжкі поранення.

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ВИБОРЧИЙ ФОНД НЕ ДОПИСУЄ

Ню Йорк, 20. жовтня. — Демократичний заряд подав до ґазет спис жертводавців на демократичний виборчий фонд.

Зі спису видно, що на сей фонд досі зложено 561.826 долярів. Межи найбільшими жертводавцями є банкирі Барух та Моргентав, з котрих перший дав 25.000, другий 21.000 долярів. Удова по Вилсоні дала 100 долярів.

Ґазети звертають увагу на факт, що ані імени Мекаду, ані імени Какса нема на списі жертводавців.

ҐОРКИЙ ПРО БУДУЧЧИНУ ПОВІСТИ.

Ґоркий мешкає тепер у Серенто під Неаполем у віллі Масса. Працює від вчасного ранку до пізного вечора. Відвідав його там один німецький писменник. Каже він, що Ґоркий виглядає на хору людину. Недавно був у Марієн баді, але південний італійський клімат ліпше йому робить. Тепер працює над великою повістю, в якій змальовує життя богатого фабриканта. Має то бути психольоґічна повість. Ґоркий жартливо заявив, що в майбутньому писання повістий не буде. Автор стане по просту перед мікрофоном і буде говорити. Коли слухачам не подобається дальша часть говореної повісти, то відложить слухавку — і кінець. Абож то не можливе в Америці спитав Ґоркий.

НАЙВИЩА РАДІО-СТАЦІЯ НА СВІТІ.

На шпилі Пік ді Міді Д'Оссо в Піренейських горах у тамошній обсерваторії уладять бездротну телеґрафічну стацію. В половині жовтня вина ввійде в зносини з рештою світа. Стація ця є 2877 метрів понад морем.

НОВИЙ СПОСІБ ОГРІВАННЯ КІМНАТ.

Ці, що журяться економією в домашнім господарстві, хочуть викинути з мешкань печі і центральне огрівання (рури) й усунути всякий слід дотеперішного огрівання. В будуччині будуть инакше огрівати мешкання Треба буде не ребудувати домівки всіх кімнат і инших просторів, цебто треба буде усунути паркетові й деревляні домівки, а виложити їх камінними або бетоновими плитками порозміщувалосяби отвори апаратами ніби вентиляторами з котрих доходило би тепло. Ніхто не буде бачити відкіля доходить теплота, бо підлога буде покрита лінолеумом або инщими подібними. У кімнатах буде лише в якомусь незамітному місці реґулятор, яким до вподоби можна буде реґулютати тепло яке огрівання булоби економічнійше від дотеперішного і можнаби огріти весь простір, а не лище малу часть його коло печі. Тепло булоби і під стінами, а холоднійше булоби лише в горішній части кімнати, що мешканцям не шкодилоби.

НОВІ ОФІЦИРИ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

Совітські ґазети останніми часами присвячують богато місця військовим справам. Пишуть м. и. про кінцеві іспити в червоній академії ґенерального штабу. Абсольвенти цієї академії називають у Росії „Червоні маршали". Останніми часами здавало іспит 116 нових офіцирів ґенерального штабу. Всі ці абсольвенти підлягають Всеросійському Рев. Советови. Після іспиту відбулися торжества в присутности Фрунзе, Затонського й Бубнова. Совєтська преса пише, що багато з ціх нових офіцирів походять із далекого Сходу. В політичних російських колах приписують цьому велику вагу, бо за царських часів мешканці азійського Сходу не могли осягнути офіцирського чину. Між новими офіцирами ґенерального штабу є також багато Жидів. По політичним переконанню припадає 95 прц. нових офіцирів на комуністичну партію, а 5 прц. то старі вояки з червоної армії, майж всі відзначені відзнакою червоного прапора. Добра третина абсольвентів належить до бобітничої селянської кляси.

ВОЄННІ ГРОБИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Воєнних гробів в Хехо Словаччині є 139.537 у тих гробах похоронено 60.700 Чехів і Словаків, 15.176 Югославян, 14.176 Італійців, 9522 Мадярів, 8.433 Поляків, 6.851 Австрійців, 2.323 Румунів 495 Українців 355 Турків, 257 Німців, 15 Болгар, 9 Французів, 2 Англійців і 2 Американців. Незвісних похоронено 1232 жовнірів.

АРТИСТ ФАЛЬШІВНИКОМ БАНКНОТІВ.

Перед судом в Шарльотенбурґу, коло Берліна станув на днях славний російський маляр Іван Мясоєдов обвинувачений у фальшуванню англійських банкнотів. Суд присудив Мясоєдову на три роки тюрми.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ОЛІМПІЯДА.

У Київі закінчилася всеукраїнська військова олімпіяда. По закінченню відбулися в будинку Червоної Армії, святочні збори її учасників. Переможцями із олімпіяди роздано нагороди. Першу нагороду одержав шестий корпус. Йому припав мистецький бронзовий барельєф, У плавбі перша премія припала чорноморській фльоті У копаному мячеві побідником вийшов 153 полк 14. корпусу.

В СПРАВІ СХ. ГАЛИЧИНИ.

Радянський уряд відповів на польську ноту, протестуючи проти заяви Раковського в Лондоні у справі Східної Галичини. Радянська нота констатує, що 2. і 3. уступи риського договору добре звісні радянському урядові, але з них зовсім не виходить признання приналежности Східної Галичини до Польщі. Рішенне Ради Амбасадорів уважає, що то не є внутрішня справа Польщі, але міжнародня проблема. Радянський уряд висловлює счудування, що делеґація Польщі в т. зв. Лізі Народів голосувала за Грузією і вважає се встряванням у внутрішні справи Росії.

ЗЕМЛЕТРУС В ҐЕНУЇ

Дня 21. ц. м. вечером почули мешканці Ґенуї три стрясення землі, які викликали самозрозумілу паніку. Підчас свята Зеленого Хреста настало таке замішання, що богато жінок і дітей потолочено в утечі На щасте скінчилося на паніці.

УЧЕНИЙ ОБМАНЕЦЬ.

Італійський професор Мартіно Фуско, проголосив світови, що він знайшов затрачені книги старовинського історика Ліві Цілий світ загомонів і зацікавився сею знахідкою. Італійське міністерство освіти вислало окрему комісію, яка стверділа, що все це брехня, що ніяких писем Лівія не знайдено.

Президент Еберт розпустив німецький парлямент.

БЕРЛІН, 20. жовтня. — Президент Німеччини Фрідріх Еберт видав нині декрет, яким розпустив німецький парлямент (райхстаґ).

Сей декрет видав він ізза того, що правительство не могло в парляменті здобути потрібної більшости для введення в життє постанов про плян Доса.

Німецький канцлер Вільгельм Маркс в останньому часі вживав пильних заходів, щоби приєднати на свою сторону опозицію в парляменті і старався скласти коаліційний кабінет, в якому були би представники всіх важнійших груп в парляменті. Одначе націоналісти не хотіли згодитись на його умови щодо неодмінної згоди на всі постанови про введене в життє пляну Доса, і загалом на усю заграничну політику правительства Маркса, і через те переговори розбились і правительство Маркса осталось у скрутному положенню.

Канцлер Маркс грозив розвязанням парляменту, але се на націоналістів не спонукало до зміни їх становища.

Тепер він виконав погрозу і президент на його дорученє оголосив декрет про розпущенне парляменту.

Центрові групи, які підпирають владу Маркса, кажуть, що вони сподіваються при нових виборах здобути значну більшість.

ПУАНКАРЕ ПОРІВНУЄ ЛІҐУ З ПЕКЛОМ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Бувший премієр Франції Раймонд Пуанкаре каже, що люди говорять, що пекло вимощене добрими намірами, та що таксамо справа мається з Ліґою Народів, котра теж нічого не має кромі добрих намірів.

Він каже, що плян Бенеша побудований на піску і тому та будова розсиплеться.

МОВЧИТЬ ПРО ВОЄННИЙ ДОВГ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Французький премієр Ерріо говорив на соціялістичному конгресі в Бульонь про фінансову політику свого правительства.

[illegible] своїй промові ані слівцем не згадав про справу воєнного довгу, який Франція винна Америці.

МІЛІОН ДОЛЯРІВ ДАРУНКУ ДЛЯ ҐАЗЕТНИХ РОБІТНИКІВ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Сьогодня роздано 4,000 ґазетярям і ґазетним робітникам тутешніх часописий Дейлі Мейл, Івнинґ Нюз і Вікли Диспеч, понад міліон долярів яко дар від покійного власника тих ґазет лорда Нортклиффа, котрий записав їм сей дар в тестаменті.

ХТО ВИКЛИКАВ СВІТОВУ ВІЙНУ?

МІНСТЕР, Вестфалія, Німеччина, 20. жовтня. — Тут відбувся 16-ий конгрес німецьких державних архівістів.

Конгрес приняв резолюції, в яких докоряє аліянтам, що нароком скривають перед своєю публикою тайні документи, які оголосила Росія, Австрія і Німеччина з часу перед вибухом війни, а які виявляють, хто дав почин до останньої світової війни.

В резолюціях теж сказано, що аліянти скривають і свої архіви перед ученими дослідниками причин війни, щоби світ не дізнався, відки виходили дипльоматичні нитки, що їх дипльомати потягнули для вибуху воєнного пожару.

Конгрес апелює до французьких архівістів, щоб помогли світови вийти з темряви виявою дійсних причин великої війни.

СПРАВА КАТОЛИЦЬКИХ ШКІЛ В АВСТРІЇ.

ВІДЕНЬ, 20. жовтня. — Австрійський премієр др. Зайпель заявив нині на нараді австрійської християнсько-суспільної партії, що вона мусить змірити до зміни шкільного закона в Австрії. Тепер є в Австрії так звані „вільні школи", де не вчать релігії, і католицькі школи, куди ходять католицькі діти, яких батьки туди віддають. Др. Зайпель хоче, аби шкільний закон змінити в сей спосіб, щоб усі католицькі діти ходили до католицьких шкіл.

МАДЯР КУПИВ ВІДЕНСЬКІ ҐАЗЕТИ.

ВІДЕНЬ, 20. жовтня. — Угорський синдикат, який є в руках барона Йосифа Ботліка, купив три тутешні дневники Екстраблятт, Міттаґцайтунґ і Альґемайне Цайтунґ, які досі були власностю паперової фабрики Ельбеміль.

Редактором тих ґазет буде Мадяр Ґеза Герцеґ.

В РОСІЇ ПОБИЛИ УРЯДОВЦІВ ПОЛЬСЬКОГО ПОСОЛЬСТВА

ВАРШАВА, 20. жовтня. — Заступник польського посла в Москві запротестував перед советським правительством проти нападів на 4 польських урядовців в Росії.

В минулу пятницю тяжко побито в Ленінґраді секретаря польського посольства з Москви, Адама Тарновського, і члена польської „репараційної комісії" М. Морельовського. Рівночасно важко побито також двох других членів польського посольства в Москві.

В ОБОРОНІ ЕСПАНСЬКОЇ ДИКТАТУРИ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 20. жовтня. — Заступник премієра Прімо де Рівери, Маґаз, заявив нині представникам преси, що славний еспанський писменник Вісенте Бляско Ібанец, котрий тепер в Парижі пише книжку проти еспанської влади, не знає тепер відносин в Еспанії, бо вже кілька літ там не був, а пише тільки на основі листів від своїх приятелів поетів, які все переборщують.

Маґаз каже, що колиб Ібанец приїхав до Еспанії, то побачив би, що там тепер повний спокій, мало політичних арештів і немає партійної боротьби. Але він, каже Маґаз, не приїде, щоб не одвічати перед законом за зневагу еспанської влади.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Кан. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СТАРОКРАЄВА ҐАЗЕТА ПРО КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

Перемиський Укр. Голос у виданню з 5-ого с. м. пише:

Дня 28. жовтня наші американські брати зїдуться на Третій Конґрес Обєднання. Будуть на нім обговорені справи першорядної ваги, що дотичать всіх українських земель, а зокрема Східної Галичини. Обєднанне це союз українських орґанізацій в Америці, які в імя національної солідарности і карности обєднились, щоб нести моральну і матеріяльну поміч Рідному Краєви. Обєднанне істнує вже третій рік і завдяки ґорстці ідейних, свідомих, повних самопосвяти людий обіймає чимраз ширші круги українського громадянства в Америці. Але має Обєднанне і своїх ворогів, що на кождім кроці шкодили благодатній акції Обєднання. Особливо часопись „Нова Громада" не жалувала коштів і паперу, щоб нанести як найбільшу шкоду Обєднанню. Але всеж таки, не уважаючи на затії домашніх киринників, Обєднанне росло в силу і цего року значно поширило свою діяльність.

Діяльність Общднання можна поділити на дві части: 1) політичну, якої цілию була пропаґанда, інтервенція в американськім уряді закордонних справ, в Лізі Народів і т. п. в користь Рідного Краю; 2) матеріяльна допомога Рідному Краеви. Щодо політичної інтервенції, то протягом року було нотовано в краєвій пресі інтервенції Обєднання в Білому Домі і т. п. Таксамо за кождим разом, коли радить Ліґа Народів — всі орґанізації, що належать до Обєднання, засипують ці міжнародні збори стосами протестів проти поневолення українського народу, а з домаганнем признання йому повного самоозначення. Також матеріяльна допомога Рідному Краєви зі сторони Обєднання була значна. Цего року по конець серпня „Обєднанне" вислало до краю 13,046.80 долярів.

Дня 28. жовтня предложить Общднанне свій звіт Третьому Конґресови Обєднання і одержить від нього вказівки до дальшої корисної діяльности для Рідного Краю. Наше громадянство шле щирий привіт Третьому Конґресови Обєднання і бажає йому як найкращих успіхів з нарад.

„ДЕРЖАВА"

Пише до нас один з наших читачів так:

Хвальна редакціє: — Пишете, що Велика Україна в московській неволі і що вона не держава. Мені здається, що се несправедливо, бо всетаки на Україні є українські школи, книжки і ґазети та переводиться українізація урядів. Я гадаю, що Україна тепер має рівні права з Москвою і є таксамо державою як вона.

* * *

На сей лист хочемо відповісти.

Якби Україна була під большевицькою владою ДЕРЖАВОЮ і була РІВНА З МОСКОВЩИНОЮ, то було-б цілком інакше зніж е.

„Конституція" з 6-ого липня, 1923, дозволяє „республикам" СССР. виступити з того „союза соціялістичних советських републик". Але якби Україна виступила, то Московщина так приняла-б се, як приняла виступленне Грузії. Вона післала-б на Україну московську орду і мордувала-б населенне так як в Грузії, заслонюючи себе до того українськими жінками і дітьми. І знову „потекла-б сторіками кров у синє море".

А чи таксамо з Московщиною?

Чи і їй не вільно виступити з СССР.?

Ні, їй вільно виступити й оголосити самостійність і Україні не вільно змушувати її, щоб належала до СССР.

Дальше, Московщині вільно держати свої війска на Україні, але Україні не вільно держати своїх в Московщині. Московщині вільно стягати податок з українського народу, але Україні не вільно з московського. Московщині вільно закладати московські школи на Україні, але Україні не вільно закладати українських шкіл в Московщині.

СЕ ЗРАЗОК РІВНОГО З РІВНИМ.

А відтак візьмім книжки, ґазети, школи, українізацію.

Правда, що большевицький уряд видає українські книжки на Україні, але він видає НА УКРАЇНІ більше московських книжок ніж українських, хотяй не потребує, бо московські видає в Московщині. І українських книжок не видає більше як видавала галицька жидівська книгарня Оренштайна в Коломиї. Що се за „держава", коли видає стільки книжок, скільки мала покутська книгарня? Щодо шкіл, то з уваги на їх крайно сумний стан, можна сказати, що їх нема. Ґазет є трохи, але тільки большевицьких, а і тих мало і друкується їх в маленькому числі, далеко меньшому ЯК РОСІЙСЬКИХ НА УКРАЇНІ. Українізація дещо осягнула, але дуже мало. І загалом навчено по українськи читати (писати не навчено) головно московських большевиків, аби вони могли жити на Україні і держати її при Москві.

Загалом пригляньтеся життю України яко держави, хотяйби на основі київських і харківських большевицьких ґазет, то переконаєтесь, що УКРАЇНА ЯКО ДЕРЖАВА НЕ ПРОЯВЛЯЄ МАЙЖЕ ЖАДНОГО ЖИТТЯ НА ЖАДНОМУ ПОЛІ.

40-міліонова Україна проявляє меньше життя ніж независима 1½-міліонова Естонія, або 2-міліонова Латвія, чи 3-міліонова Литва, а вже навіть годі прирівнати її життє до життя малої [illegible] України за української влади в 1918 і 1919 р. Життє тої малої Західної України було далеко більше на полі культури, господарства, а навіть військовому аніж тепер Великої України під окупацією московських большевиків.

Цілість усього громадського культурного і економічного життя Великої України під московською окупацією можнаб хиба вмістити в рамцях одного повіта за української національної влади.

Цілком інакше виглядало би життє 40-міліонової держави, НАЙБОГАТШОЇ РОЗМІРНО НА ЦІЛОМУ СВІТІ, якби вона була независимою українською державою. Тоді цілий світ знав би про се життє і відчував би його на економічному полі.

А цілком інакше є з Україною під московською окупацією. Нічого про неї у світі не чути, кромі того, що там нарід вмирає з голоду.

Длятого Україна під московською окупацією не є державою, але МОСКОВСЬКОЮ КОЛЬОНІЄЮ для наживи захланній і ненаситній Москві.

І тому поки будуть московські кайдани на Україні, Українцям не вільно покидати боротьби проти Москалів.

ЧЕРВОНІ ПЕРЛИНИ

Порпаючись у смітнику большевицько-української преси, людина часом надибає на досить цікаві річі.

Ось мала жменька тих червоних перлин.

Кому служить Держвидат?

Держвидат — це державне видавництво совітської України. Ясна річ, що воно мусіло-б служити виключно українській культурі, друкувати й поширювати виключно українську книжку.

Та на ділі справа стоїть інакше.

С. Пилипенко виступив у харківських „Вістях" з гострою критикою діяльности Держвидата. Він писав, що **Держвидат видає забагато московських книжок,** а з українських видає лише метелики. Солідної української книги ще нема, її щойно треба утворити, — писав він.

На це йому відповів представник Держвидата В. Радлов („Вісти", 211). „Крути, друже, та не перекручуй!" крикнув він на С. Пилипенка. Зовсім не метелики видає Держвидат, а солідні книги — по сім з половиною аркушів книга. Коли виключити підручники, то й тоді пересічний обсяг книги буде 6.4 аркушів.

С. Пилипенко не промовчав і відповідає на це в ч. 216 „Вістий" („Про крутійство і про українську книжку"). Він бере відомости української книжної палати за минуле літо й на цій підставі встановляє, що за три місяці Держвидат видав **57 українських і 37 московських книг.** Але що з того! Українські книги мають 292,7 аркушів обсягу, себ-то **на одну українську книгу припадає пересічно 5,1 друкованих аркушів.** Зате московські книги мають 299,5 аркушів. обсягу, отже **на одну московську книгу, видану ДВУ, припадає пересічна 8,1 друкованих аркушів.**

Кожда московська книга має на 3 аркуші більше, ніж кожда українська книга. А коли виключити підручники, то на кожду українську книгу припадає лише 3,8 аркушів. Коли далі виключити 8 книг, що мали по 5 аркушів, то решта все будуть метелики по 16 або 32 сторінки.

„Може це й не мало для одного видавництва, — глузує С. Пилипенко. — Особливо державного... Та коли половина з них — переклади... Не знаю. Хай люде скажуть"...

Краще таки за пятак!

Наш старий приятель Марко Луцкевич також устряв у полеміку між С. Пилипенком та В. Радловим.

Він десь видряпав такий фактик:

В оголошеннях Держвидату, поміщених у часопису „Радянський Селянин", вихвалюється книжка Рябого: „Як свій сад доглядати". Однак, дивне діло: **та сама книжка українською мовою коштує 10 копійок, а московською — 5 копійок...**

Виходить, що Держвидат не тільки друкує московською мовою кращі, солідніщі книжки, ніж українською, але ще й продає московські книжки вдвоє дешевше. Наче каже: „Нащо вам, добрі люде, платити за українську книжку гривенника, коли можете мати ту саму книжку, але в московській мові, за пятака?"

„Сміємо запевнити тов. Радлова", — пише Луцкевич („Вісти", додаток до ч. 215), — що „перемога на фронті освіти" в Радянській Україні вимагає, щоби згадана книжка тов. Рябого й на українській мові продавалась теж за пятак".

Запевняй — не запевняй, а Держвидат робити-ме своє.

Значить, часу нема!

Фейлетоніст „Вістей" Остап Вишня у своїх чергових „Реп'яшках" (ч. 217) оповідає:

В Одесі 4-го вересня в Губнаросі в комісії вирішено перевести українізацію драматичного факультету.

Написано протокола і т. и.

„І лежить, — пишуть нам, — той протокол у діловода з 4-го до 17-го вересня і жде „особливої препроводилки", що її хтось має написати до Харкова"...

„Очевидно, нема тепер часу", — догадується наша дотепна Вишня. — „Бо-ж самі знаєте: роботи, роботи!!"...

Не мають часу для українізації в Одесі — не мають його і в Київі.

На пленумі київського губкому вияснилось, що „українізація цілком ще не переведена. З боку де-яких керовників установ не почувається серйозного відношення до цеї справи. Переведення українізації необхідно прискорити" („Вісти", 213).

„Прискорювати" вже, мабудь, доведеться комусь иншому, а не тим, що пишуть у „Вістях".

„Одеський композитор Сметанка".

Є, виявляється, й такий. Написав оперу „Продана Наречена". А винайшли його все ті самі „Вісти".

Читаємо там у числі 216:

„До наступного сезону в Державній опері... З українських постановок до плану включено „Тарас Бульбу" Лисенка (ним сезон і відкривається), „Майську ніч" (його-ж), „Сорочинський ярмарок" Мусоргського і **„Продану наречену" Сметанки)одеський композитор)"...**

Так-таки й написано, цими самими словами.

Що можна писати „Тарас Бульбу" замісць „Тараса Бульбу" — це ще зрозуміло, коли взяти на увагу, **хто** на Україні переводить українізацію. Але зробити **чеського компоніста Сметану** „одеським композитором Сметанкою" — це вже трохи засильно. Навіть для совітських Українців".

Списуватель.

ПОДЯКА

Я низше підписаний складаю сердечну подяку Українському Народному Союзови і його Урядникам за уділенне мені запомоги з фонду бідних. Най Бог спомагає Ваші труди Вп. п. Гол. Урядники і най зростає наша орґанізація на славу Українського Народа.

Іван Фариняк, чл. від. 109.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

НАУКА.

(З берлінського Укр. Прапора).

Президент одної з дуже поважних делеґацій на сьогорічні Збори Союза Націй, приймаючи „Комітет поневолених народів", сказав:

„Не зражуйтеся тим, що не можете зразу осягнути реальних успіхів. Союз Націй покищо слабий, але в нім росте міжнародня моральна сила, яка заведе новий справедливий лад. Дивіть, уже тепер, коли поневолені піднімають голос, гнобитель мусить встати й оправдатися."

Сі слова відносилися до польського міністра закордонних справ Скшиньского й до його промови про положення „національних меньшостий" в Польщі, з окрема про язикові закони і про заложення українського університету.

В сій останній справі Скшиньскі сказав:

„Великий крок зроблено на сім шляху в останніх днях. Польське правительство видало рішаючі зарядження для заложення українського університету з тимчасовим осідком в ручив міністер публичної просвіти комісії, зложеній з польських і українських професорів у рівнім числі"...

З сих слів Скшиньского виходилоби, що справа заложення українського університету властиво вже полагоджена.

Одначе зовсім инше враження мається, коли прочитати інтервю з проф. Цоллем, яке помістив краківський „Час" з 12. вересня про стан сеї самої справи. Проф. Цоль, який виступав у сій справі як експерт польського правительства, оповідаючи історію найновійших польських заходів у сій справі, кінчить:

„Ті українські вчені, з якими правительство порозумівалося, однодушно з деякими його плянами не погодилися. Доведення до спільного знаменника становища правительства і становища українських професорів вимагає ще довгої дискусії. Правительство рішило тепер утворити мішану комісію і переказати їй усі справи, які вимагають дискусії, для вирішення і постановлення відповідних внсеень.

Сі інформації проф. Цолля не оставляють ніякого сумніву, що справі заложення українського університету устроєно „похорон першої кляси". Навіть якби комісія прийшла до однодушного рішення і „поставила відповідні внесення", польське правительство може їх держати в актах, аж доки знов „гнобитель не мусітиме встати й оправдатися". Але до однодушного рішення моглаби комісія прийти тільки в тім випадку, колиб українські члени приймали все, що польські члени подиктують. Бо що польські члени не приймуть українських предложень, се певне, При тім всім треба мати на увазі, що та комісія істнує тільки в проекті, бо склад її ще зовсім неозначений.

Коли з сим дійсним станом справи, який ствердив проф. Цоль, порівнаєте те, що сказав п. Скшиньскі, то ясно стане, на що польському правительству була потрібна подорож проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького до Варшави і Львова, подорож проф. д-ра Кирила Студинського до Варшави і Праги і декларація шести професорів Українського Університету в Празі, виділених ad hoc польським правительством в окрему групу професорів і доцентів бувших австрійських державних університетів". На те, щоби гнобитель, який „мусів встати і оправдатися", мав чим оправдатися.

Що в українськім громадянстві знайшлися люди, які (в злій, чи добрій вірі, се може вплинути тільки на моральну оцінку їх поведення, а не на політичну оцінку справи) помогли гнобителеви до його оправдуючого виступу, — над сим проявом не хочемо тут довше спинятися. Виставне ствердити, що в ухвалах політичних партій, наукових установ, студентства, як також у становищі преси знайшов він однодушний осуд цілого громадянства, — осуд, який повинен бути відстрашаючим приміром на випадок подібних проб гнобителя в будучности.

аЗ те хочемо вказати, чому взагалі такий прояв був можливий. Тому, бо український нарід на землях, поневолених Польщею, не виступає супроти гнобителя як нація, себто не має установи, яка єдина була-б покликана виступати в імени нації і яка, маючи в своїм народі авторитет єдиного уповноваженого представника нації, заставила би гнобителя звертатися до неї і тільки до неї в усіх справах, які торкаються відношення між польським гнобителем і українським народом під польською займанщиною.

Колиб істнувала така установа, тоді проф. др. Роман Смаль-Стоцький мігби був приняти щонайбільше місію передати предложення польського правительства тій установі, — але й такої місії не був би приняв, бо розумівби неможливість свого положення як Українця в ролі делегата польського правительства; тоді проф. др. Кирило Студинський, покликаний урядово (як пише в своїй заяві в „Ділі") до Варшави, не бувби приняв на себе місії передати предложення польського правительства групі українських професорів у Празі, тільки бувби відповів, що він як професор на польськім державнім етаті обовязаний тільки до професорської, а до ніякої иншої служби; тоді група українських професорів у Празі булаби відповіла, що вона може „передати з наукового боку свою думку про заложення українського університету" тільки тоді, коли до сього її покличе уповноважене представництво українського народу під Польщею.

І колиб польське правительство в сій і в усіх инших справах почуло від кождого Українця чи групи Українців, до яких безпосередно зверталося би, таку відповідь, — тоді воно мусілоби признати авторітет висше згаданої установи й тільки до неї зверталося би.

Одначе такої установи нема. Українці під Польщею виступають як українські посли в польськім соймі й сенаті, українські політичні партії в Польщі, українські товариства в Польщі, як ріжні групи громадян української народности в Польщі, з окрема в сім випадку появилася група „українських професорів і доцентів бувших австрійських університетів", під впливом польської політики можуть творитися ad hoc всякі инші подібні групи. Словом, виступаємо в ріжних уформуваннях як польські громадяни української народности, — але не виступаємо як нація.

Від хвилі віддання західно-українських земель головними державами антанти під суверенність Польщі ми при кождій нагоді старалися виказати, що ті землі, на час оставання під Польщею, мусять утворити загально національну організацію, яка для українського народу мала би авторітет державної влади. Тільки так зорганізовані можуть вони протиставити себе з успіхом польському гнобителеви як у внутрішній політиці Польщі, так і на міжнародній арені.

Останній епізод в університетській справі [illegible] говорить, що крайня пора покликати до життя таку установу, коли не хочемо допустити до того, щоби гнобитель розбив нас на ріжні групи „польських громадян української народности", які використовуваби одні проти других для укріплення свого становища як внутрішнього так і міжнародного.

Адже Поляки, хоч мали в Австрії сурогат польської державности в провінції Галичині, одначе мали таку верховну установу в формі „соймового кола", до якого належали всі соймові й парляментарні посли, — установу, понад голову якої не сміло зноситися у справі положення польського народу в Австрії ані австрійське правительство не тільки з ніким з Поляків, але взагалі з ніяким посторонним чинником, ані ніхто з Поляків з австрійським правительством, — установу, від якої залежали й польський намісник Галичини, і польський міністер для Галичини в австрійськім кабінеті і взагалі всі польські міністри як австрійські так і спільні австро-угорські.

На скільки більше потрібна така установа українському народови під Польщею, який знаходиться в стані повного поневолення, серед міжнародніх відносин, які уможливлюють акцію проти поневолення на міжнародній арені!

Тому кличемо до українського громадянства під польською займанщиною:

Утворіть представництво цілого народу, виступайте супроти польського гнобителя як нація!

Женева, 24. вересня, 1924.

Проф. др. М. Лозинський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє, що звичайний мітинг товариства відбудесь о год. 1.30 попол. в неділю, 26. жовтня, в галі парохіяльній при Оклий і Райс ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись на мітинг. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. — М. Петрів, предс.; В. Гриньків, секр.

СЕҐІНАВ, МИШ. Дорогі читачі Свободи в Сеґінав, Флинт, Бед Акс, Гемлак і инших місцевостях поблизу міста Сеґінав! Повідомляю Вас, а заразом і прошу Вас повідомить Вашого сусіда Українця, що в Сеґінав є відділ У. Н. Союза, котрий приймає нових членів до місцевого Товариства і до Союза без вступної оплати в місяцю жовтню і падолисті. Мітинги відбуваються другої неділі кождого місяця під ч. 812 North 5th St. Слідуючий мітинг відбудеся дня 9. падолиста о 2. годині сполудня. Також можете зголоситися в котрийнебудь день до секретаря Товариства на слідуючу адресу: Alexander Warian, 903 N. 6th St., Saginaw, Mich.

ЗОРІ І ПЛАНЕТИ.

В ясні ночі все небо засіяне зорями. На перший погляд всі вони здаються нам однаковими. Отже, коли астрономи почали розглядати їх у телескопі та досліджувати, то дізналися, що небесні тіла далеко не всі однакові. І перш за все між ними треба розріжнити справжні зорі і планети.

Планети, — се ті небесні тіла котрі так, як земля й місяць, не мають власного світла, бо поверхня їх тверда холодна вже. Вони мають світло од сонця, одбиваючи його від себе так само, як свічадо відбиває від себе соняшний промінь.

Зорі-ж, — се цілком схожі з сонцем огняно рідкі кулі, що світять власним світлом і бувають сонцями для инших планет. Вони не здаються нам такими, як сонце, і не гріють нас тільки тому, що дуже далеко від землі.

Сі сонця здебільшого страшно далеко одно від одного і стоять окремо; але бувають і подвійні, і потрійні, і богато сонць вкупі близько одно від одного, трапляються навіть групи з кількох сотень і тисяч сонць.

Кожне сонце, а також і наше сонце оточені кількома планетами; планети нашого сонця — се: Земля, Меркур, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран і Нептун. Всі вони освітлюються сонцем, рухаються круг нього в світовім просторищі, живуть завдяки йому.

Зазначені планети, всі разом звуться соняшною системою. Таких соняшних систем багато. Скільки сонць — стільки й систем. Кожне сонце має свої планети, які кружать довкола нього освітлюються й оживляються ним. Через те, що вони дуже далеко від нас, ми поки-що не маємо змоги докладно досліднти їх, а тому про більшість соняшних систем не маємо виразного уявлення.

М. Чернявський.

ДО ЗІР.

В степу в ночі на тихі зорі
Дивлюсь я довго і в яснім
Блакитно-синьому просторі
Шукаю поглядом своїм
Тих любих зір, на котрих очі
Спиняти звик я з перших літ
В давноминулі тихі ночі, —
І бачу знов тих зір я світ.
Он — Віз, Дівчина... Скоро стане
Мигніти там Волосожар...
З ним і Зірниця знов прогляне,
Як не насуне з моря хмар.
О, зорі, зорі! вічні зорі!
Ввесь вік на вас би я глядів
І в вашім чистому просторі
Далеким поглядом ходив!...

ВІДГУКИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПРАВИ В ЖЕНЕВІ.

Женева, в вересні 1924.

На повнім засіданню Союза Націй 10. с. м. польський міністер закорд. справ Скшиньскі виголосив промову, яка мала за ціль переконати Збори Союза Націй, що Польща є „правдивий рай" для національних меньшостий.

Після загальних уваг, в яких Скшиньскі старався показатися великим прихильником прінціпу охорони національних меньшостий, спинився він на справі виселювання Німців, на „кресових" законах і на справі заложення українського університету. В сій справі він сказав:

„Великий крок на сім шляху (себто на шляху „ущасливлювання" національних меньшостий) зроблено власне в останніх днях. Польське правительство видало рішаючі зарядження для заложення українського університету з тимчасовим осідком у Кракові. З тимчасовим, се значить, що в хвилі, яка не є дуже далека, коли наступить польсько-українське зближення, парляментарний закон означить осідок українського університету в части Польщі, де населення належить у більшости до української народности. Сю орґанізацію університету міністер публичної освіти поручив комісії, зложеній з польських і руських (ruthenes) професорів у рівнім числі. Ся комісія має давати оречення щодо всіх законопроєктів у справі заложення університету, як також виступати з ініціятивою в усіх питаннях пізнійшого розвитку, з окрема установлення катедр і призначування професорів".

До сього п. Скшиньскі додав:

„Пані і Панове, я вам предложив факти. Всякі слова, всякі коментарі зайві: ось акти, ось факти. Їх сила вистане, щоб відперти всякі порожні й зайві слова."

Найперше кілька слів про містерію з текстом промови. П. Скшиньскі в дійсности сказав: „для заложення тимчасового українського університету в Кракові, щоб його опісля перенести до Львова". Згадка про Львів викликала бурю в польській делеґації і в тимчасовім звідомленню, писанім на машині, слова „en attendant sa transfer ulterieur a Leopol" є перечеркнені, але так, що можна виразно їх прочитати. Вкінці в дефінітивнім друкованім звідомленню знаходиться такий текст, як я подав висше. Вставлено цілу фразу, коли й під якими умовами український університет з Кракова може бути перенесений на українську територію. Виходить, що Краків є неначе місце інтернування за кару; коли Українці поправляться і „зближаться" до Поляків, університет буде звільнений з інтернування.

Хто обсервував підчас сеї промови п. Скшиньского і його самого і його слухачів, той бачив, що ані він сам собі ані вони йому не вірять. Зазначив се такий поважний часопис, як „Neue Zuericher Zeitung", де в звідомленню про засідання, на якім виступав Скшиньскі, читаємо:

„Не можна сказати, що щасливо говорив опісля про те саме питання (себто питання національних меньшостий) польський міністер закордонних справ Скшиньскі. Охорона меньшостий, добре, але поза рами договорів не сміє бути нарушена в сій справі суверенність держави. Скшиньскі пригадує традиції польської толеранції й думає, що Польща до своїх діл не потребує додавати ніяких слів. Народи меньшостий мати-муть про се свою власну думку".

З приводу сеї промови мін. Скшиньского „Комітет поневолених народів", який на час Зборів Союза Націй перенісся з Парижа до Женеви, видав комунікат, який розіслано в 600 примірниках делеґатам на Зборі Союза Націй і представникам преси в Женеві, а також до Парижа, Лондону і т. д.

В комунікаті представлено вартість „кресових" законів і зазначено, що проти них виступили в соймі українські і білоруські посли, як також політичні партії поневолених народів.

Переходячи до університетської справи, комунікат говорить:

„Щодо університету, польський закон з 26. вересня 1922 р. обовязує правительство заложити український університет до двох літ. Сей речинець швидко вже мине, а Скшиньскі може тільки сказати, що „польське правительство в останніх днях видало рішаючі зарядження для заложення українського університету тимчасово в Кракові.

„Чому се сталося аж „в останніх днях"? Очевидно на се, щоби Скшиньскі мав чим похвалитися перед Союзом Націй!

„П. Скшиньскі каже, що „орґанізацію сього університету поручив міністер публичної освіти комісії, зложеній з польських і руських професорів у рівнім числі". Колиб така комісія дійсно була отворена, требаб запитатися, на якій основі польські професори малиби рішати про орґанізацію українського університету. Та в дійсности такої комісії доси не утворено, — що найліпше характеризує вартість заяви мін. Скшиньского.

„Вкінці треба ствердити, що всі українські партії відкидають проєкт заложення українського університету в польськім Кракові й домагаються заложення його осередку українського національного життя у Львові. Заложити український університет у Кракові булоб таким самим абсурдом, як прим. у давній Австрії заложення польського або чеського університету у Відні."

Додамо, що сей комунікат помістила в цілости парижська „L'Ere Nouvelle".

(Укр. Прапор).

Третій Конґрес Обєднання.

На підставі § 20 статута Обєднання і ухвали Головного Уряду з дня 26-ого серпня с. р. подається до загального відома, що Третій Конґрес Обєднання Українських Орґанізацій в Америці відбудеться дня 28. жовтня, 1924, в Филаделфії, Па., в галі Американських Українців Горожан при 847 Норт Френклин Стр.

Конґрес начнеться точно о 9-тій годині рано і буде тривати один день.

ПРОГРАМА КОНҐРЕСУ:

1. Отвореннє Конґресу.
2. Звіт уступаючого Уряду.
3. Доскусія.
4. Зміна статута.
5. Реферати:
   а) Політичне положеннє українських земель.
   б) Які обовязки тяжать на американських Українцях в змаганнях українського народа до добуття державної независимости.
   в) Про реорґанізацію української школи в Америці.
6. Ухваленнє резолюцій.
7. Уділеннє абсолюторії уступаючому Урядови.
8. Вибір нового Уряду.
9. Біжучі справи:
   а) Справа дому Народнього Комітету в Ню Йорку.
   б) Запити і внесення.

Статут Обєднання підписали: Український Народний Союз, Провидіннє, Січова Орґанізація, Ліґа Горожан, Ліґа Ветеранів, Народна Поміч, Згода Братств та декілька меньших самостійних товариств. Всі відділи згаданих орґанізацій, оскільки складали, або зложать жертви на визвольну боротьбу (як народній податок, або з виразним зазначенням на певну ціль в краю як на Рідну Школу, політичну пропаґанду, боєву акцію і т. п.) мають право вислати делеґата на Конґрес.

Кождий делеґат мусить виказатись повновластю свого товариства.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ:

о. Володимир Сполітакевич, предс. **Дмитро Штогрин,** секр.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!
Поміч потрібна негайно!
Як помогти?
Нехай кожде українське товариство в Америці на найблизшому мітинґу ухвалять від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обєднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народній податок за 1923 і 1924 до Обєднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обєднаннє вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!

Допомогу посилати через Обєднаннє на адресу:
OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ЛЬВІВСЬКІ ЛИСТИ.

I. ПОВЧАЮЧА НЕСПОДІВАНКА.

(Гостинні виступи російського мистецького кабарету „Синя Птиця").

„Синя Птиця!" Це не символ Метерлинка, а духовий твір Євреінова. Це російський мистецький кабаретовий театрик під дирекцією Южного, який повстав від загально відомих таких-же російських театриків „Кажан" та „Криве Зеркало", які вже перед війною славилися своїм високим артизмом. Однак „Синя Птиця" не є звичайною посідачкою утертих істин, як-то був колись київський мистецький кабарет „Кривий Джіммі", а недивлячися навіть на неприятливі умовини еміґрантського мандрування по цілій Европі, витворила свій власний **стиль** і прибрала свій особливий **характер.** Завдяки цьому „Синя Птиця" займає в сучасному російському театральному мистецтві цілком незалежне місце, уявляючи собою нову галузь його розвою. Говорити про те, наскільки ця галузь є „самоозначена", ще зарано, бо досі творче лице „Синьої Птиці" виявилося в одній лише, так-би мовити „вокальній" частині, якою цілком затінена частина „живого" слова. Звідси стає зрозумілим театральних критиків усталився такий погляд, ніби-то головним млементом творчости „Синьої Птиці" є малярський пензель та музична ілюстрація. Звертаючи увагу лише в цей бік, вони схильні недобачувати навіть режисера і цілком не зауважувати актора, вважаючи його лише складовою частиною плястичности даного образа, при чому цілком забувають про внутрішність того образа, якою **є ритміка.** Ясно, що такий погляд міг витворитися лише серед чужинців, які не є в стані зазирнути до суті річи і в належний спосіб її оцінити. Справа така, що „Синя Птиця" від режисера і до „останнього" актора, уявляє собою гармонійно сполучене творче **„єство",** яке однаково виявляє свою волю — аж у надзвичайности інсценізацій, так і в малярських ефектах, що, загально беручи, є нічим иншим, як виразом високо-артистичної праці режисера. Ось через що саме „Синя Птиця" стає подібною до казкового палацу із „Тисяча одної ночі", в якому сама звичайна пісенька перетворюється в чаруючу **акцію,** яка що хвилини міняє настрої і упокорює тим усі відчування глядача.

І так, від глибоко-ліричного пантеістичного майже „Вечірнього Дзвона", непомітно якось переходиш у безжурний настрій „народних пісень", щоби зразу-ж пірнути в незмірну глибінь народнього горя у „Бурляках" і легким серцем відітхнути при перших звуках „Частушек" („Дрібушечок"), в яких усе таке характерно-правдиве і, разом із тим, скрито комічне. Чується дух нації, хоч національний мотив тут не домінує. Тут передовсім усе мистецьки настільки, наскільки є мистецькими пісні Беранже у виконанню Хенкина. Все тут гармонійно-стильове і характерне, як сама „Синя Птиця". Маляр, музика, писменник і артист — **одно.** Уявити Беранже можна лише після його пісень. Як їх співає в **живому** образі артист Хенкин. Я навмисне згадую прозвище цього симпатичного артиста, який так просто і так інтимно, „півтонно" підступає до серця слухоча, щоби цим згадати і про инших артистів, бо кожний із них, не дивлячись на свою „частинність, образи", виявляє свою творчу здатність і безумовну інтелігенцію. Правда, актор ніби-то „невільний" („Ванька-Танька"), „привязаний" („Бурлаки"), **але не треба забувати того, що якрав ця „невільність", „обмеженість"** та „привязаність" перетворюються в артистичну акцію. Актор, що уявляє собою найменшу „частинність" образа, не будучи сам свідомим мистцем, звів-би в нівець найкращу працю маляра. Досить буде порівняти саму гру акторів національного театру Садовського у інсценіровці знову-ж таки репінських „Запорожців". — Порівнюючи з иншими українськими театрами, постановки Садовського були чудові, але які-ж вони безбарвні й немічні в порівнанню із тим, що дає „Синя Птиця"...

Що-ж торкається такого роду українського театру, то ясно, що ми його ще й не починали творити. Були грішним ділом якісь „літературно-артистичні сценки" на зразок „Співомовок" та „Розради", але хиба можна вважати їх якимсь початком?... Адже-ж взоруватися на польських „Багателях" можуть хиба ті, що не є свідомими свого творчого чину, а лише його профанаторами. Але, на жаль великий, так воно в нас було і, найдивнійше з того всього було те, що навіть знаходилися прихильники.

Коли-ж автор цих рядків якось сказав щось про істотність кабарету, як мистецького театрику, то викликав тим лише зарозумілий сміх його нефортунних „творців" і тим скінчилася вся справа.*)

Випадкові виступи „Синьої Птиці" у Львові були для цих „творців" повчаючою несподіванкою, хоч для більшости із них це все зостанеться лише „мальованими ворітьми", як що не брати на увагу того факту, що зрозуміють бодай хоч ту енцикльопедійну „істину", що кабаретовий театр у театральному мостецтві те саме, що афоризм у літературній творчости, але ні в якому разі пришолопувата плиткість.

Инакше мовити, стано ясно, що мистецький кабарет, не польська „Багателя", а „Синя Птиця", яка може бути дійсним зразком для створення чогось подібного на нашому театральному полі.

Повна захоплення рецензія театрального рецензента „Діла" свідчить про те, що культурна частина українського громадянства це зрозуміла чудово, але чи зрозуміли що самі наші „театроли", це ще питання...

Пробувала де-що зроміти й місцева польська преса, випісуючи по адресі „Синьої Птиці" неграмотні пеани, але скінчила тим, чим кінчає всяку справу, себ-то „хамством"...... наповнюючи собою всі перші ряди, співробітники „Поранних" та „Вечорних" дуже образилися на дирекцію „Синьої Птиці", яка обмежила кількість займаемих місць. Це викликало серед згаданих співробітників не аби яке орурення, яке виявилося в низці статтей під загальним заголовком „Хамство", ним і попращали так улюблену всіми „Синю Птицю"...

Повчаюча несподіванка, яку справила для культурного Львова „Синя Птиця" має наразі ті наслідки, що серед певних кол українських писменників, артистів та малярів виникла думка створити **„щось подібне українське".**

Чи створять?...

К. Лавріновчи.

1924 р. 28. вересня.

*) „Театральне мистецтво", ч. 7., 1922 р., Львів. Моя статтня — „Де-що про кабарет". — К. Л.

М. Чернявський.

БАЛЯДА ЗІР.

В одностайнім вольнім хорі
Ходять в небі ясні зорі
І з осяяних небес
Темну землю оглядають, —
Край, що люди величають
Дивним дивом між чудес.

І здається їм: в безодні,
Там, де тьми моря холодні,
Плине коло в темній млі;
І на нім живуть холодні,
Вбогі, хворі, земнородні,
Бідні люди — тла землі...

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ „ДЕРЖВИДАТУ" УКРАЇНИ.

В цьому році видало державне видавництво України по день 1. VIII. 128 українських книжок. З того 60 шкільних підручників і 40 книжок обсягом від 5 арк. друку в-гору. В цьому році „держвидат" взяв курс на видавання дешевої популярної літератури для широких робітничо селянських мас. По при це він задумує приступити до серій видань, що утворили би нову оригінальну і капітальну українську книжку. З більших книжок виданих в цьому році, слід згадати про Яворського — Нарис Історії України І. та II..; Збірник творів Стефаника; перероблене Яворським — „Суспільствознавство" Вольфсона: Держвидат видає систематично журнал Всеукраїнської Академії Наук „Україна". Російського інтелігентного читача „Держвидат" України не думає обслугувати власним редакційно-видавничим апаратом, але за те постарається задовольнити його постачаннем російських видавництв зпоза межі України при допомозі свого торговельного „апарату". Наскільки у Держвидаті взято курс на українську книгу видно з цього, що на 200 придбаних в останньому часі для друку рукописів, 133 написані українською мовою.

ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ.

В обличчу великої національної катастрофи, упадку української держави, в добі всевладного панування на українській землі анархії й руїни, ми все-ж таки є свідками одного відрадного факту: відродження національно-державної думки в українській історіографії. Кажу відродження, бо національно-державна думка в українській історіографії не нова. Нею перенята наскрізь уся стара українська історіографія XII—XVIII-го вв. — від Початкового і Галицько-Волинського Літопису починаючи і на Історії Русів кінчаючи.

Загубила ї щойно українська історіографія XIX-го ст. На місце національно-державної думки старої української історіографії виступає в новій українській історіографії думка народницька, байдужа до української державности, а то й різко антидержавна, що викристалізувалася в тих специфічних умовах, в яких знайшлася Україна в XIX-ім ст. Народницький курс в українській історіографії запанував всевласно передовсім у 2-ій половині XIX. ст. Всі найвизначнійші представники нової української історіографії були сторонниками згаданого курсу. Костомарів і Лазаревський, Антонович і Грушевський — усі вони в ріжних формах та при ріжних нагодах виявляли своє більш чи меньш байдужне відношення до держави. Відроджується національно-державна думка в українській історіографії щойно в наймолодшім поколінню українських істориків. Перші проблески її ми бачимо вже у збірнику В. Липинського п. з. Z dziejow Ukrainy (1912). Та ясним полумям спалахнула вона щойно в наші дні, у чотирох зазначених нище публікаціях: Ст. Томашівського, В. Липинського, Ів. Крипякевича й Ом. Терлецького.

„Українська Історія" Ст. Томашівського се перша проба глянути на історію України в її цілости з par excellence національно-державного становища. В історії України автор бачить три провідні ідеї. Перша ідея випливає з відвічного контрасту між культурно-лісовою і степово-луговою полосою нашої землі й має на меті з одного боку охорону від степових хижаків, із другого здобування землі. Друга ідея української історії випливає з політично-культурної суперечности Заходу і Сходу. Синтеза сих суперечних течій дала в результаті окремий національно-культурний і політичний характер Українця. В основі третьої історичної ідеї України лежить політично-господарський контраст Північи і Півдня, скріплений окремішністю расовою і культурною. У зрозумінню згаданих вище провідних ідей лежить — на погляд автора — відкриття мірила вартости в українській історії. Все те, що йшло по лінії сих ідей, було позитивне, творче, корисне; все супротивне — неґативне, деструктивне і шкідне. Здобування землі, витворення окремої національно-культурної індивідуальности і здобуття політичної самостійности — отсе орієнтаційні пункти для автора у розміщуванню світла і тіни на його малюнку.

Зокрема слід звернути увагу на ще одну концепцію Ст. Томашівського. В процесі творення української народности переломове значіння мало здобуття українською галузю Східного Славянства політичної самостійности. Та самостійність сю, на погляд автора, українська галузь здобула щойно після розпаду старої Київської Держави IX—XIII-го вв., що була спільною власністю всіх руських народностий, „варяго-руською" — з хвилею повстання Галицько-Волинської Держави XIII—XIV-го вв., що є „першою українською державою" взагалі. Як таку автор і цінить Галицько-Волинську Державу незвичайно високо.

Коли Ст. Томашівський в обговоренїй вище праці дав історію української держави княжої доби, то В. Липинський в праці „Україна на переломі 1657—1659" дає нам першу історію української держави половини XVII-го ст. Про гетьмана Б. Хмельницького та про Хмельниччину істнує вже в українській історіоґрафії чимала література. Та монографія В. Липинського займає в ній особливе місце. Особливе, своєю наскрізь державницькою концепцією Великого Гетьмана й української революції половини XV-го ст. Справді, Богдан Хмельницький В. Липинського — се не Б. Хмельницький дотеперішньої української історіоґрафії, що тільки мстить кривди свої й українського народу, а відчаливши від польської Сцилі, попадає в московську Харибду. Б. Хмельницький В. Липинського се свідомий будівничий української держави, що йде до наміченої мети постепенно, одначе з залізною енерґією і великим розумом. І який мету сю вповні осягає.

Підійшовши до Б. Хмельницького і взагалі Хмельниччини з національно-державного становища, В. Липинський вияснює богато такого, чого дотеперішня українська історіоґрафія або не вміла пояснити як слід, або вияснювала хибно, або на що й зовсім не звертала уваги. Отже передовсім висвітлює наглядно ролю двох головних чинників у Хмельниччині: Запоріжжа і селянської черні з одного боку, і городової хліборобської Козаччини та шляхецького елементу з другого (степу і ріллї — сил руїнницьких і державно-творчих). Отже далі: ґрандіозну політику заграничну Гетьмана, що мала на меті забезпечити трівало істнування збудованої ним української держави (Чорноморсько-балтійський союз, союз з Московщиною й ин.). Отже вкінці: не менш обчислену на дальшу мету політику внутрішню, що мала на ціли створити і закріпити авторитет влади (абсолютизм, наслідна монархія). Зокрема слід звернути увагу на нову інтерпретацію автором Переяславської Умови з 1654-го р. як мілітарного союза української держави з Московщиною на високе цінування північно-західних окраїн як резервуару українських державно-творчих елементів.

Державницький напрям в українській історіоґрафії не обмежився на обох, згаданих више авторах. Він знайшов нових сторонників серед молодшого покоління українських істориків, передовсім у Львові. Одним із них й є Ів. Крипякевич, автор „Історії Української Держави XVII—XVIII-го в.". Се конспект лекцій, які автор читав на Українськім Університеті у Львові у 1922/23 рр. Обіймають вони історію козацької держави від 1648-го р. повстання Б. Хмельницького) аж до 1782 (до остаточного скасування Малоросійської Колеґії).

„Історії України XVII—XVIII в. — каже автор у вступі — присвячено цілий ряд праць, що освітлюють ріжні напрями тодішнього життя: політичні відносини, суспільні верстви, господарське життя, культуру, церковні справи, історію провінцій, життя визначних людей і т. д. ин.), але майже нема праць, що поставили-б собі як головний предмет досліду держави і з сього боку студіювали історію України XVII—XVIII вв. як історію держави: пізнати, на яких основах будовано тодішню українську державу, якими шляхами вона дійшла до розвитку і сили та які були причини її занепаду." Ідеольоґічно становище Ів. Крипякевичача покривається в головному зі становищем В. Липинського.

Вкінці найновійша праця: „Історія Української Держави" Ом. Терлецького.

„Наше громадянство — читаємо у вступних увагах — оглядаючи історію України, дивиться звичайно на український народ як на етнічну масу в такім чи инакшім культурнім розвою, а на саму державу не кладе належної уваги. Історія народньої маси стояла у нас занадто високо понад історією української держави, особливо в популярній літературі. Але події повіших часів показали нам практично, як тісно звязана історія народу з державою, і яке першорядне місце займає держава в життю народу. Се й спонукало автора до предложення нашому громадянству саме історії Української Держави."

Покищо маємо том І-ий згаданої „Історії", в якім представлена історія Київської і Галицько-Волинської Держави від їх оснування аж до упадку в XIV-го ст. При представленню її автор узглядняє всі важніші чинники, що впливали на долю сих держав: позитивні і неґативні. Отже передовсім дуже сильно підчеркує вплив ґеоґрафічного чинника на історію України: позитивний Чорного Моря і неґативний степу. Так само особливу увагу звертає побіч суспільних також на економічні обставини. Він пробує вкінці дати оцінку Української Держави з европейської точки погляду, порівнюючи її з европейськими державами. Спеціяльний екскурс автор присвячує розглядові причин упадку Київської та Галицько-Волинської Держави. В основі причин упадку Київської Держави лежать ґеоґрафічні обставини (степ; наїзди кочовиків та витворення степового неґативного українського типу), причиною-ж упадку Галицько-Волинської Держави були: внутрішня боярська анархія та некорисні політичні обставини.

Від хвилі упадку української держави в 1918-го р. нема, як бачимо, й одного року, який не приніс би нового доказу, що в области української історіоґрафії йде живий, серіозний, чим раз глибший процес у напрямі ревізії дотеперішних її поглядів на історію України. Потребу такої ревізії відчували в нас уже від давна. І від часу до часу появлялися в нас навіть проби такої ревізії. Згадати хоч би П. Куліша та М. Драгоманова, які більш чи менш широко, більш чи менш глибоко і різко, прикладаючи ріжні критерії, бралися до такої операції (нпр. їх критичні погляди на українську анархію XIII—XVIII-го вв.). Та всі ті проби мали місце „між иншим" і більшої уваги на себе не звернули. Ще найбільш систематично і з найбільшим розмахом виступив був у сій справі П. Куліш. Та форма, в якій виступ сей мав місце, вже згори пересудила відношення українського громадянства до „еритичних" поглядів Куліша. Щойно українська історіоґрафія наших днів, під враженням нової великої національної катастрофи, взялася за таку ревізію у всеукраїнськім масштабі та виставила нові концепції цілого нашого минулого. Нехай жеж отверезіння в области української історіоґрафії буде заповідю і початком отверезіння цілого українського громадянства.

Ів. Кревецький.

Головні моменти історії української державности. — Такий наголовок скороченого викладу вступної частини лекцій по історії суспільно-державного ладу України, читаних на Вищих Курсах Українознавства для еміґрантів у Варшаві весною 1923-го р. Вячеславом Заїкиним. Повне видання лекцій має вийти незабаром. До того часу відкладаємо й докладне обговорення сих студій, що йдучи на зустріч найновішому напрямови української національної думки, оглядають історію України з державно-політичного становища. Виданий покищо скорочений виклад вступної частини лекцій позволяє пізнати історичну схему автора, одначе без основнішого мотивування, яке мабуть знайдемо в повній праці. Воно тут і майже неможливе, тому що автор вибрав незвичайний метод викладу — ретроспективний. Виходячи від української переходить до огляду й характеристики старої Гетьманщини, далі до „федеративної литовсько - українсько - білоруської держави", як він називає в кн. литовське, опісля до княжої, а вкінці до передісторичної доби. Очевидно, при такім методі нарис не дає і не може дати образу повставання й орґанічного росту, розвитку й упадку української державности, а тільки відорвані моменти її, — в сумі досить неясну картину ще й сим, що поняття „державности" виходить дуже неозначене. Маємо надію, що повне видання люкцій сі неясности розвіє.

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЯ ПАПЕРОВІ ГРОШІ.

В бібліотеці в Гайльдельберґу находиться старий рукопис Антонія Аґапіда з року 1481 про здобуття Ґранади, еспанської кріпости. В цьому рукописі оповідає автор що підчас облоги кріпости Альгами в 1848 р. не стало ґрафови Тенделі, гроший, щоби виплатити платню жовнірам, а коли ті невдоволені стали роптати, ґраф писав на малих кусочках паперу ріжні числа підписувався на них і роздавав воякам замість заслуженини. До людности-ж видав наказ, що всі мусять принимати ці карточки місто гроший і видавати за них жовнірем бажані товари, а хто цього не послухає буде покараний. І паперці пішли по руках. Ґраф Тенділля — розуміється, як пише автор рукопису — всі ті папірчики викупив опісля.

То був перший початок паперових грошей. Помисл цей скоро підхопили тогочасні купці. Паперовий гріш став приййматися шероко, аж у наших часах дійшло до того, що ми до недавна иншого крім паперового не бачили.

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 днів перед [illegible] оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схочуть пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення.

[illegible] „Свобода".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОШУКУЮ свого тата Федька Малишку, родом з Сеняговки, а замешкалий в Красносельцях, пов. Збараж, Галичина, ростом середний, сам чорнявий, тепер має 52 роки. Вже 20 літ як виїхав з краю, має в Канаді родину: брат Тимко Малишка, а сестра Марина Волещук, а їх батько Микола Малишка. Пошукує їх Олена Малишка. Хтоб знав їх адрес, або вони самі будуть ласкаві написати до мене: ОЛЕНА МАЛИШКА, c/o Theo. Agrest, Box 410, Westbury, L. I., N. Y. 246-51

САМОТНИЙ мущина в середнім віку, пошукує самотної спільнички з капіталом до доброго інтересу в склепі. Голоситись листовно або особисто: M. L. C., 22 E. 33rd St., Bayonne, N. J. 246-47

ПАРОХІЯ св. Володимира в Palmerton, Pa., пошукує дякоучителя, котрий би умів провадити школу, хор і представлення. Посада від 1. падолиста. Платня після угоди. Зголошення слати до: СТЕФАН НОВАЦЬКИЙ, 255 Ave. B, Palmerton, Pa. 43,5,7,9

ПОШУКУЮ свого брата Антона Мухнія з села Кобиловолоки, пов. Теребовля. Все перебував в Дітройт, виїзджаючи до Олбані, Н. Й., я йому вислав 25 долярів, він отримав і від того часу не маю від него чутки. Хтоб про него знав або хай сам зголоситься, прошу, на мо юадресу: J. (Milko) MUCHNIJ, 320 W. 52nd St., New York, N. Y. 245-47

УКРАЇНСЬКА МУЗИКА. Рольки на пяно: українські, польські і русскі. Ноти на всі інструмента. Рекорди до ґрамофонів. Все це можете тепер дістати в Січовім Базарі. Пишіть по цінник. SICHOWY BAZAR, 34 E. 7th St., New York, N. Y. 243-48

ПРИЙМУ НА ПОМЕШКАННЄ дівчину або фамілію.

Голоситись по 5. годині вечером під ч.: 221 E. 5th STREET, Room 3, NEW YORK CITY. 145-47

УКРАЇНСЬКА КООПЕРАТИВА.
Спродаємо і купуємо яйця і кури.
Ведемо торговлю на велику скалю. Хто з Українців-фармерів має сего рода товари, нехай вдасться до нас, ми заплатимо повну ціну за товар. Також потребуємо здібних людий по всіх містах Злучених Держав, щоб моглисьмо отворити бренчі, або хто веде сего рода інтерес, а потребує товару, ми доставчимо. Зголошуйтесь письменно або приходіть на місце. Порад уділяємо радо. В Українській Кооперативі працюють люди, котрі заслугують на довіря. Пишіть зараз по інформації на адресу: 239—
ПЕТРО ЛЕВИЦЬКИЙ І С-КА, Inc.
229 Callowhill St., Philadelphia, Pa.